

Provinciale Staten van Noord-Holland**Haarlem, 11 mei 2021****Onderwerp:** RES 1.0 NHN en NHZ**Kenmerk:** 1420169/1600720**Bijlagen:** geen, de RES'en 1.0 NHN en NHZ (inclusief bijlagen en katernen) vindt u via deze links:[RES 1.0 NHN](#)[RES 1.0 NHZ](#)**1. Inleiding**

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat 30 energieregio's in Nederland een Regionale Energiestrategie (RES) opstellen. Noord-Holland Noord (NHN) en Noord-Holland Zuid (NHZ) zijn twee van de 30 energieregio's. De energieregio's maken in de RES'en afspraken om in 2030 samen 35 terawattuur (TWh) aan grootschalige hernieuwbare elektriciteit in de vorm van zon en wind op land op te wekken. Ook wordt in de Regionale Structuur Warmte (RSW) die onderdeel uitmaakt van de RES'en toegewerkt naar het maken van afspraken over de inzet van regionale duurzame warmtebronnen.

In de RES'en is gekozen voor een bottom-up proces waarbij stakeholders, belangenorganisaties en bewoners zoveel mogelijk vanaf de start worden betrokken. Verder is de landelijke ambitie om te streven naar 50% lokaal eigendom bij de zonne- en windparken die te zijner tijd gerealiseerd worden, dit om het draagvlak te vergroten onder omwonenden van een zonne- of windpark.

In het RES-proces wordt op gelijkwaardige basis interbestuurlijk samengewerkt tussen de gemeenten, de provincie en de waterschappen. De deelnemende overheden behouden daarbij hun eigen bevoegdheden.

Nu liggen de RES'en 1.0 van NHN en NHZ voor besluitvorming voor in gemeenteraden, Provinciale Staten en algemeen besturen van de waterschappen.

Provinciale Staten stellen net als de gemeenteraden en algemeen besturen de RES'en 1.0 vast en kunnen daarbij moties en amendementen indienen. De RES 1.0 wordt op 9 juli 2021, samen met eventuele moties en amendementen van alle RES-partners, aangeboden aan het Nationaal Programma RES en het Planbureau voor de Leefomgeving voor doorrekening. De moties en amendementen worden ook verwerkt in de regionale uitvoeringsprogramma's die na de zomer worden opgesteld.

Wijzigingen in de RES 1.0-documenten zelf kunnen niet eerder dan in de RES 2.0 worden verwerkt.

Relatie met ontwerp OV NH2022

De ontwerp-provinciale Omgevingsverordening NH2022 (ontwerp OV NH2022) anticipeert op de RES'en 1.0. Deze ligt momenteel ter inzage. De RES'en 2.0 worden te zijner tijd verwerkt in een nieuwe versie van de Omgevingsverordening.

De RES'en 1.0 zijn in de ontwerp OV NH2022 leidend voor wind op land. Dit heeft als gevolg dat de provincie de nu geldende bovenwettelijke regels zoals de 600 meter afstand tot gevoelige bestemmingen en de lijnopstelling los laat. Hiervoor in de plaats komt een instructieregel (artikel 6.35) voor de gehele provincie die inhoudt dat gemeenten in hun omgevingsplannen uitsluitend windturbines mogelijk kunnen maken binnen de zoekgebieden die in de RES'en 1.0 zijn vastgelegd, waarbij de windturbines zorgvuldig ruimtelijk dienen te worden ingepast. Ook dient de Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling om advies te worden gevraagd over de locatieafweging en de ruimtelijke inpassing van de windturbines. Gemeenten krijgen hiermee de mogelijkheid om zelf te bepalen waar in hun gebied ruimte is voor windenergie, uitsluitend binnen de zoekgebieden van de RES'en 1.0.

Uiteraard blijft de landelijke milieuwetgeving voor windturbines gelden (geluid, slagschaduw, externe veiligheid etc.). Ook de provinciale beschermingsregimes blijven van kracht.

Voor zonneparken in het landelijke gebied geldt dat de provincie daaraan voorwaarden blijft stellen in de ontwerp OV NH2022 wat betreft locatie, omvang en inpassing. Aan deze voorwaarden verandert niets. De gemeenten blijven binnen dit ruimtelijke kader bevoegd gezag voor zonneparken kleiner dan 50 MW. Wel versoepelt de provinciale regel over het instrument dat gemeenten kunnen inzetten. Gemeenten mogen op grond van de ontwerp OV NH2022 voortaan ook zonneparken mogelijk maken via het omgevingsplan. Zonneparken groter dan 50 MW vallen onder het bevoegd gezag van het Rijk.

In de ontwerp OV NH2022 wijzigen ook de regels ten aanzien van zon en wind in de Stelling van Amsterdam. Hierbij is het uitgangspunt dat het 'Afsprakenkader voor zon en wind in de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie' wordt opgenomen in de definitieve OV NH2022. Dit Afsprakenkader wordt momenteel ontwikkeld in samenwerking met de drie andere provincies. De ambitie is om dit afsprakenkader voor de zomer aan GS voor te leggen. Indien dit Afsprakenkader niet op tijd gereed is, wordt in de uiteindelijk vast te stellen OV NH2022 alsnog een verbod op zon en wind opgenomen, met daarbij de bevoegdheid voor GS om de verbodsbepaling te wijzigen of te schrappen zodra het Afsprakenkader gereed is.

In de ontwerp OV NH2022 is als mogelijkheid voor ontwikkelingen in NNN een meerwaardebepaling opgenomen. Deze meerwaardebepaling vervangt de saldobenadering en is niet specifiek bedoeld voor zon- en windparken. De meerwaardebepaling is een afwijkmogelijkheid in de ontwerp OV NH2022 die het mogelijk maakt om activiteiten in NNN te realiseren als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Zo mag de oppervlakte van NNN niet afnemen en moet er een duidelijk aantoonbare meerwaarde voor NNN worden geleverd voor wat betreft kwaliteit en samenhang. Dat laatste moet worden onderbouwd in een gebiedsvisie. Ook dient er bij deze gebiedsvisie rekening te worden gehouden met eventueel aangrenzend Bijzonder provinciaal landschap (BPL).

Wat vooraf ging

Aan de RES'en 1.0 ging het volgende vooraf:

- Vaststelling Startnotities RES NHN en RES NHZ (PS 30 september 2019);
- Vaststelling NH-Perspectief op de Regionale energiestrategieën (PS 3 februari 2020);
- Formuleren van wensen en bedenkingen bij de concept-RES NHN en NHZ (PS 5 oktober 2020);
- Bespreking Reactienota's concept-RES NHN en NHZ (Commissie RWK 11 januari 2021).

Moties

Bij de behandeling van bovengenoemde stukken zijn verschillende moties ingediend. Wij stellen voor om de volgende moties als afgedaan te beschouwen:

- 121-2020 (uitwerking zoekgebieden in relatie tot vogeltrekroutes): de landelijke Sovonkaarten zijn inmiddels opgeleverd, zie: [Achtergronddocument windenergie gevoeligheidskaart vogels | Sovon.nl](#). Deze kaarten worden toegevoegd aan [de RES-viewer](#), zodat ze gebruikt kunnen worden bij de verdere uitwerking van de zoekgebieden voor windenergie;
- 125-2020 (energietransitie koppelen aan biodiversiteitsherstel): hieraan wordt tegemoet gekomen via 1) de Handreiking "Concretisering zoekgebieden zonne-en windenergie vanuit perspectief Landschap, Natuur en Leefomgeving" die als katern bij de RES'en 1.0 is gevoegd en het NNN-beleid van de provincie dat o.a. vorm krijgt via de nieuwe meerwaardebepaling voor NNN-gebieden in de ontwerp OV NH2022;
- 128-2020 (aanpassen SDE++ voor o.a. zon op dak): gedeputeerde Stigter heeft dit op 27 januari 2021 bepleit in de Tweede Kamer tijdens een ronde tafelgesprek over de RES'en. Het is ook ingebracht via het IPO en het NPRES, zie o.a. [het adviesrapport van de NP RES-werkgroep SDE en maatschappelijke kosten](#).
- 131-2020 (breng effecten RES in beeld): de milieu- en omgevingseffecten van de RES'en 1.0 worden in beeld gebracht in de katernen MER en milieueffecten bij de RES 1.0. De netbeheerders hebben de effecten op de energienetwerken – inclusief de kosten van uitbreiding - in beeld gebracht, zie de katernen Netimpact. Deze uitbreidingskosten worden niet uitsluitend door de RES'en veroorzaakt. In NHZ gaat het bijvoorbeeld ook om de kosten die gemaakt moeten worden om aan de toenemende elektriciteitsvraag te voldoen. Het dashboard energietransitie in NH monitort (achteraf) de CO2-reductie door de productie van hernieuwbare energie.
- 134-2020 (adviezen die MER meenemen en hierover rapporteren): zie de bij de RES'en 1.0 bijgevoegde katernen MER en milieueffecten: [MER en milieueffecten NHN](#), [MER en milieueffecten NHZ](#).
- 136-2020: (gedragscode duurzame energie en BPL): hieraan wordt tegemoet gekomen via de Handreiking "Concretisering zoekgebieden zonne-en windenergie vanuit perspectief Landschap, Natuur en Leefomgeving". Deze handreiking is als katern bij de RES'en 1.0 gevoegd. In het inspiratiedocument Kwaliteitsimpuls zonneparken demonstreren we hoe de spelregels voor natuur- en landschapsinclusieve ontwikkeling in de praktijk kunnen worden toegepast. Verder is in de ontwerp OV NH2022 verhelderd – in de toelichting op het BPL-artikel - wat we verstaan onder groot openbaar belang in relatie tot zon- en windparken.

- 138-2020 arbeidsmarktbeleid inzetten: hoofdstuk 8 van de RES 1.0 NHN en hoofdstuk 11 van de RES 1.0 NHZ schetsen wat er wordt gedaan om de werkgelegenheidskansen te benutten. Hiervoor heeft de provincie nu ook middelen beschikbaar gesteld. In het kader van het Corona Herstelfonds (motie 42) hebben PS in maart 2021 € 1,1 mln. beschikbaar gesteld voor het thema behoud van Technici voor duurzaam herstel.

De nu nog openstaande RES-gerelateerde moties zijn:

- 47-2019, 130-2020, 135-2020 en 140-2020 over (financiële) participatie;
- 126-2020 over een stevigere regierol ter bescherming van bovenregionale waarden;
- 137-2020 over innovatieve technieken;
- 143-2020 over het Geingebied;
- 21-2021 over de afstemming met buurgemeenten;
- 1-2021 over een onderzoek naar de informatievoorziening van burgers;
- 31-2021 over het voorkomen van dwangarbeid in de productieketens van duurzame energie;
- 36-2021 over het benutten van wind- en geluidsschermen voor zonnepanelen

Voor deze moties geldt: zolang wij niet met een afdoeningsvoorstel komen, wordt u vier keer per jaar geïnformeerd over de stand van zaken via de Voortgangslijst moties.

2. Inhoud RES 1.0 NHN en NHZ

Het bod en de zoekgebieden van de RES'en zijn de uitkomst van een intensief onderzoeks- en participatieproces in de afgelopen twee jaar. Er is bottom-up verkend wat de mogelijkheden voor zonne- en windenergie op land zijn. Daarvoor hebben de RES-partners (gemeenten, waterschappen en provincie) gesproken met netbeheerders, inwoners, ondernemers, energiecoöperaties, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, agrariërs en maatschappelijke organisaties op gebied van natuur en milieu.

Er zijn – ook voor de toekomst - samenwerkingsverbanden ontstaan tussen partijen die meedenken en meedoen, zoals de [Coalitie Duurzame Energie](#), de [Participatie Coalitie Noord-Holland](#), de samenwerking tussen de Natuur en Milieu Federatie en het Economisch Forum (Van Kaart naar Vaart), JongRES, samenwerkingen op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt en concrete initiatieven van samenwerkende boeren.

Uit dit intensieve bottom-up proces zijn in totaal 77 zoekgebieden voortgekomen voor de opwekking van zon- en windenergie op land. Deze 77 zoekgebieden uit de twee RES'en 1.0 vormen een actualisatie en concretisering van de zoekgebieden uit de concept-RES'en van april 2020. Naar aanleiding van ontvangen reacties, wensen & bedenkingen of nader onderzoek zijn zoekgebieden aangepast, geschrapt of toegevoegd.

Meer specifiek hebben deelregio's en gemeenten in samenwerking met de provincie gewerkt aan de concretisering van de zoekgebieden voor de RES 1.0. Voor meerdere zoekgebieden zijn participatietrajecten doorlopen of gestart. Voor een aantal zoekgebieden heeft dit geleid tot aanpassingen in de RES 1.0.

In Noord-Holland Noord zijn ten opzichte van de concept-RES 16 zoekgebieden afgevallen. De redenen hiervoor zijn divers. Het gaat onder meer om het (voorlopig) ontbreken van lokaal draagvlak, de ligging in provinciaal beschermingsgebied of de ongunstig net-inpasbaarheid van een locatie. En soms was het een optelsom van deze factoren. Met name in de regio Alkmaar zijn er veel zoekgebieden afgevallen samenhangend met de ligging in provinciaal beschermingsgebied. Daarnaast zijn er in NHN 11 zoekgebieden voor “zon en/of wind” gewijzigd in enkel “zon”.

In Noord-Holland Zuid zijn ten opzichte van de concept-RES acht zoekgebieden afgevallen. De redenen hiervoor betreffen voornamelijk het ontbreken van lokaal draagvlak (maatschappelijk en/of politiek) veelal in combinatie met de aanwezigheid van natuur- en/of cultuurhistorische waarden. In een enkel geval is een zoekgebied afgevallen omdat het zoekgebied financieel niet haalbaar bleek. De meeste zoekgebieden zijn afgevallen in de deelregio Gooi en Vechtstreek, wat tevens de enige deelregio is waar een nieuw zoekgebied op de kaart is gekomen. Verder zijn er in veel zoekgebieden wijzigingen te zien, zoals het verkleinen of opsplitsen van het zoekgebied in delen. In veel gevallen is dit het resultaat van het concretiseren van het zoekgebied, een proces waarin de beschermingsregimes en maatschappelijk draagvlak een grote rol spelen. In beide RES'en 1.0 vindt u in hoofdstuk 2.1 een toelichting op het bod en de zoekgebieden. In de [online RES-viewer](#) is te zien welke zoekgebieden zijn afgevallen en welke resterende.

Elk zoekgebied in de RES-viewer heeft ook een ‘gebiedspaspoort’. Het gebiedspaspoort biedt informatie en een technische beschrijving van het zoekgebied, zoals de status van het zoekgebied, een beschrijving van de locatie(s), het (potentieel) opwekkingsvermogen, de stappen van participatie, uitgangspunten voor lokaal eigendom, de technische mogelijkheden van de bestaande energie-infrastructuur en hoe omgegaan wordt met ruimtelijke samenhang en -kwaliteit en geldende beperkingen en beleidskaders. Nog niet alle gebiedspaspoorten zijn volledig uitgewerkt; het is aan de gemeenten om dit de komende periode alsnog te doen. Er zijn ook online ‘storymaps’ ingericht waarin alle processtappen en achterliggende documenten op een heldere en voor iedereen toegankelijke manier worden gepresenteerd.¹

De ambities van de RES-regio's Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid

Tijdens het proces tot aan de RES 1.0 zijn in beide RES-regio's onderzoeken gedaan, scenario's verkend, effecten onderzocht en vele bijeenkomsten georganiseerd en gesprekken gevoerd over de (on)mogelijkheden van zonne- en windenergie op land.

Voor Noord-Holland Noord heeft dit geresulteerd in de 45 zoekgebieden zoals deze zijn opgenomen op de kaart van de RES 1.0 Noord-Holland Noord. Deze zoekgebieden tellen op tot 1,51 TWh. De bestaande opwekking in de regio is 2,06 TWh. De totale ambitie komt daarmee op 3,6 TWh.

Daarnaast zijn er kansen op het IJsselmeer. De deelregio's West-Friesland, Kop van Noord-Holland en de provincie dagen het Rijk uit om samen het plan Duurzaam Leefbaar te realiseren, waarbij natuurontwikkeling wordt gecombineerd met zonne-atollen in de Wieringerhoek van het IJsselmeer. De opbrengst van deze locatie komt dan bovenop de gestelde ambitie van de regio

¹ Zie:

[The Making Of – Noord-Hollandse Energie Noord \(energieregionhn.nl\)](#)

[The Making Of – Noord-Hollandse Energie Zuid \(energieregionhz.nl\)](#)

Noord-Holland Noord. Omdat dit initiatief stapje voor stapje moet worden uitgewerkt en er nog veel onzekerheden zijn, acht de regio het te voortvarend om de potentiële opbrengst van (voorzichtig ingeschat op 1,1 TWh) toe te voegen aan de ambitie voor 2030.

Indien het plan tot ontwikkeling komt, is het belangrijk om dit gepaard te laten gaan met onafhankelijke monitoring waaruit blijkt of de verwachte effecten op de ecologie zich ook werkelijk voordoen.

In Noord-Holland Zuid heeft het doorlopen proces geresulteerd in de 32 zoekgebieden zoals deze zijn opgenomen op de kaart van de RES 1.0 Noord-Holland Zuid. De ambitie van Noord-Holland Zuid is om zich in te zetten voor de realisatie van 2,7 TWh zon- en windenergie in 2030. Omdat de potentie van de zoekgebieden groter is (3,0 TWh), geeft dit ruimte om in de verdere uitwerking van de plannen op zoek te gaan naar de meest optimale oplossingen, gezien vanuit draagvlak, ruimtelijke/landschappelijke inpassing en systeemefficiëntie.

Geen blauwdruk

Het RES-proces is dynamisch en de RES 1.0 geeft een tussenstand weer. In de [online RES-viewer](#) wordt de actuele stand van de zoekgebieden bijgehouden. Voor de instructieregel voor wind op land zoals opgenomen in de OV NH 2022 geldt uitsluitend de kaartlaag RES 1.0. Met andere woorden: gemeenten kunnen windturbines in hun omgevingsplannen uitsluitend mogelijk maken in de in de RES'en 1.0 vastgestelde zoekgebieden. Nieuwe zoekgebieden kunnen in een aparte kaartlaag aan de viewer worden toegevoegd. Wanneer het om wind gaat, hebben deze nieuwe zoekgebieden geen status zolang ze niet zijn vastgelegd in de RES'en 2.0 en de provinciale Omgevingsverordening.

Naast de zoekgebieden in de RES, kunnen bottom-up nieuwe ideeën en initiatieven ontstaan om op land hernieuwbare energie op te wekken. Het is belangrijk om ook dergelijke initiatieven te onderzoeken en de mogelijkheden en onmogelijkheden te verkennen. Initiatiefnemers doen daarvoor een eerste verkenning naar de haalbaarheid (onder andere naar draagvlak, netinfrastructuur, ecologie en goede ruimtelijke inpassing).

Nieuwe zoninitiatieven kunnen vervolgens (los van de besluitvorming over de RES) worden voorgelegd aan de gemeenteraad of het college van B&W mits ze voldoen aan de vereisten zoals opgenomen in de dan geldende Omgevingsverordening (NH2020 of NH2022). Na vergunningverlening worden ze meegeteld in de RES 2.0.

Nieuwe windinitiatieven moeten eerst een plek krijgen in de RES 2.0 en vervolgens in de provinciale Omgevingsverordening alvorens hiervoor vergunningen kunnen worden afgegeven.

In de RES'en 1.0 wordt voor de berekening van het bod gebruik gemaakt van de nieuwe landelijke rekenmethodiek voor zon van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) van december 2020. Deze nieuwe rekenmethodiek zorgt voor een hogere potentie van de zonzoekgebieden in de RES 1.0 ten opzichte van de concept-RES'en. Daardoor blijft in de RES 1.0 het bod op peil of is zelfs hoger dan dat van de concept-RES, terwijl er minder zoekgebieden resteren. Door de landelijke rekenmethodiek aan te houden, zijn de RES'en in Nederland optelbaar en vergelijkbaar. De rekenmethodiek is theoretisch. De praktijk zal uitwijzen wat haalbaar is. Daarom wordt in de RES'en uitgegaan van een gedeeltelijke benutting van de potentie van zoekgebieden. De precieze haalbaarheid, wenselijkheid en invulling worden verder onderzocht. Het PBL houdt daarom rekening met een onzekerheidsmarge bij de doorrekening van de RES'en.

3. GS-besluit

GS hebben op 11 mei 2021 het volgende besloten:

1. In te stemmen met de RES 1.0 NHN en de RES 1.0 NHZ;
2. Bijgaande Statenvoordracht ter besluitvorming aan te bieden aan Provinciale Staten waarbij wordt voorgesteld om:
 - de RES 1.0 NHN en de RES 1.0 NHZ vast te stellen;
 - de volgende moties als afgedaan te beschouwen: 121-2020 (vogeltrekroutes); 125-2020 (biodiversiteit); 128-2020 (aanpassen SDE++); 131-2020 (effecten in beeld); 134-2020 (advies cie MER); 136-2020 (gedragscode BPL); 138-2020 (arbeidsmarktbeleid);
3. De portefeuillehouder Klimaat en Energie en wethouder Thijs Kroese (als technisch voorzitter van de Stuurgroep RES NHZ namens de energieregio Noord-Holland Zuid) te machtigen om de RES 1.0 van de respectievelijke energieregio's Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid, na besluitvorming door Provinciale Staten, aan te bieden aan het Nationaal Programma RES;
4. Vanuit het bovenlokale belang van de energietransitie de stuurgroepen RES NHN en RES NHZ de opdracht te geven om een uitvoeringsprogramma op te stellen, met daarin:
 - regionale samenwerkingsafspraken met betrekking tot:
 - o de uitwerking van de zoekgebieden voor zon en wind;
 - o de uitwerking van de Regionale Structuur Warmte;
 - afspraken, kaders en aanpak voor het proces naar de RES 2.0;
 - afspraken m.b.t. data en monitoring;
 - afspraken over inzet en verdeling van capaciteit en uitvoeringsbudget;
5. Samen met de gemeenten van de deelregio's West-Friesland en Kop van Noord-Holland bij het Rijk aan te dringen op het mogelijk maken van het plan Duurzaam Leefbaar voor de Wieringerhoek.

4. Aandachtspunten

In het "Noord-Hollands Perspectief op de Regionale energiestrategieën" zijn aandachtspunten geformuleerd voor een beoordeling van de RES'en. Dit betrof: de kwantiteit van het bod, de omgang met de provinciale beschermingsregimes, ruimtelijke kwaliteit en -samenhang, participatie, data & monitoring, gezonde leefomgeving, netimpact en warmte. Deze aandachtspunten worden hieronder besproken om vervolgens tot een appreciatie van de RES'en 1.0 te komen.

Kwantiteit bod

In het Noord-Hollands perspectief op de Regionale Energiestrategieën is aangegeven dat de RES'en met een substantieel bod moeten komen dat recht doet aan het verbruik en de potentie van de regio's.

De RES 1.0 NHN resulteert in een ambitie van 3,6 TWh met daarnaast een extra potentie van 1,1 TWh voor de Wieringerhoek. De RES 1.0 NHZ resulteert in 2,7 TWh met daarnaast een extra potentie van 0,3 TWh.

Het totale bod van Noord-Holland komt daarmee op 6,3 TWh. Dit is ongeveer een derde tot de helft van het verwachte elektriciteitsverbruik van onze provincie in 2030² (exclusief de industrie), afhankelijk van de vraag of de datacenters worden meegerekend of niet.

Het Noord-Hollandse aandeel in het landelijke elektriciteitsverbruik (beperkt tot de gebouwde omgeving) is ongeveer 20%.³ Het totale bod van Noord-Holland van 6,3 TWh is ongeveer 18% van de landelijk benodigde 35 TWh. Gerelateerd aan ons aandeel in het landelijke verbruik, doen we dus ongeveer wat we zouden moeten doen.

Met deze ambities sluiten de RES'en aan bij het "NH Perspectief" en is er ook voldoende evenredigheid wat betreft de verdeling over de beide regio's. Wel is het zo dat de extra potentie naar verwachting nodig is om de ambities op peil te houden wanneer er nog zoekgebieden afvallen.

Beschermingsregimes

Na de concept-RES'en zijn nogal wat zoekgebieden afgevallen die gelegen waren in provinciale beschermingsregimes (NNN, UNESCO, BPL en Stillegebieden). Zie ook paragraaf 2. In beide RES-regio's resteert er nog wel een aantal zoekgebieden dat geheel of gedeeltelijk overlapt met provinciale beschermingsregimes.

In Noord-Holland Noord zijn de meest kwetsbare gebieden inmiddels afgevallen, zoals in paragraaf 2 beschreven. Toch resteert er nog een aantal zoekgebieden dat raakt aan provinciale beschermingsregimes. Dit is gecommuniceerd richting de betreffende gemeenten en met hen is afgesproken dat we als provincie nauw betrokken blijven bij de nadere concretisering. Dit om er voor te zorgen dat de bovenregionale waarden niet in het geding komen. De OV NH2020 vormt hierbij het uitgangspunt. Het gaat bijvoorbeeld om een aantal zoekgebieden in de BUCH-regio (Bergen, Uitgeest, Castricum, Heiloo) waar sprake is van hoge landschappelijke waarden (BPL). Aandachtspunten hier zijn het ontzien van het habitat voor weidevogels en een zorgvuldige inpassing van zonneparken, omdat het hier om kleinschalige, vaak open landschappen gaat. In de BUCH-regio ligt ook zoekgebied N203. Hiervan is richting de gemeente Uitgeest aangegeven dat deze vanuit de provincie niet wenselijk is, gelet op de Unesco-belangen aldaar en het hoogwaardige weidevogelgebied. Hierover gaan we verder met de gemeente in gesprek. Ander voorbeeld is zoekgebied Elbaweg, Westfriesland. Dit zoekgebied is gelegen in een stillegebied en windmolens zijn voor de provincie op deze locatie daarom niet wenselijk. In Noord-Holland Noord is overigens op een aantal plekken ruimtelijk en landschappelijk méér mogelijk dan waarvoor nu gekozen is. Dit heeft vooral te maken met de keuze van deze regio om geen goede agrarische gronden in te zetten voor wind en/of zon.

Ook in Noord-Holland Zuid zijn er zoekgebieden die overlap hebben met provinciale beschermingsregimes. Dit is gecommuniceerd richting de betreffende gemeenten. Hierbij bleek dat er zoekgebieden zijn waar de mogelijkheden voor duurzame opwekking gezien worden buiten de beschermingsregimes. Voor gebieden waar ontwikkelingen mogelijk wel overlappen met

² Bron: Rapportage Systeemstudie Energie-infrastructuur Noord-Holland, 2019.

³ Zie de Klimaatmonitor.

beschermingsregimes wordt gezamenlijk bekeken of en welke ruimte er is binnen de beschermingsregimes. Hier gaat het wat betreft natuur- en cultuurhistorische waarden (Natura2000, NNN, BPL en UNESCO) bijvoorbeeld om de zoekgebieden Havengebied (gemeente Amsterdam), Schoteroog (gemeente Haarlem) en het Noordzeekanaalgebied. In de deelregio Amstelland ligt het zoekgebied Ouderkerkerplas, waarbij vanuit de provincie richting de gemeente Ouder-Amstel is aangegeven dat windmolens in dit gebied onwenselijk zijn mede vanwege de weidevogels. Hierover blijven we de komende tijd met de gemeente in gesprek.

Ruimtelijke samenhang en –kwaliteit

Op dit punt is ten opzichte van de concept-RES'en vooruitgang geboekt. Er is nu meer aandacht voor ruimtelijke structuren en landschapstypen die één zoekgebied overstijgen. Gevoelige locaties worden vaker gemeden. En er is minder sprake van versnippering; er is meer concentratie in die gebieden die grootschalige ontwikkelingen het beste kunnen dragen, zij het dat hier ruimtelijk gezien wellicht méér mogelijk was geweest. Maar we hebben ook met elkaar afgesproken dat draagvlak in deze het zwaarst moest wegen.

Mede vanwege de door PS aangenomen motie 126-2020 (meer regie op bovenregionale waarden) heeft de provincie samen met de partners tien prioritaire gebieden geselecteerd waar aandacht voor ruimtelijke samenhang – en kwaliteit van groot belang is. Vier van deze gebieden worden onder regie van de provincie verder uitgewerkt: A9, A7, Diemerscheg en de Greenports. De tussenresultaten hiervan zijn opgenomen in de RES 1.0. Zie ook het katern Thematafels. De overige gebieden worden door de regio verder gebracht, hier sluiten we als provincie bij aan.

We zijn blij met bovengenoemde tussenresultaten, maar denken ook dat regie op ruimtelijke samenhang van belang blijft. Voor de A9 en A7 zijn nu bestuurlijke afspraken gemaakt met de betreffende gemeenten en Rijkswaterstaat. Dit gebeurt o.a. in het zogenaamde OER-traject (Opwekking Energie op Rijksgronden). Wij willen daarom motie 126-2020 nu nog niet afdoen.

Steven Slabbers, Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit, heeft ook advies uitgebracht over de RES'en 1.0. Zie [Adviezen PARK](#). GS hebben zijn positief-kritische adviezen in dank ontvangen. U kunt deze adviezen desgewenst bij uw besluitvorming betrekken

Participatie

De zoekgebieden voor zon en wind in de RES'en grijpen in op de leefomgeving van de inwoners van Noord-Holland. Zowel GS als PS hechten daarom zeer aan goede communicatie over en participatie bij de totstandkoming van de plannen.

De verantwoordelijkheid hiervoor ligt in de eerste plaats bij de gemeenten, maar als provincie hebben we – veelal via de programmabureaus RES Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid – gemeenten (financieel) hierbij ondersteund. Ook als het ging om afstemming met buurgemeenten of buurprovincies, zoals bij het Geingebied, het Groene Hart, het IJsselmeergebied en de Haarlemmermeer.

De programmabureaus hebben ongeveer 200 bijeenkomsten georganiseerd met in totaal 5000 unieke deelnemers. De provincie heeft meegeholpen bij de organisatie van veel ambtelijke en bestuurlijke kennissessies en idem reflectiebijeenkomsten voor volksvertegenwoordigers. Ook de gemeenten hebben veel bijeenkomsten georganiseerd.

Er is gewerkt met ateliers en kennissessies en met nieuwsbrieven en inzet van sociale media. Toen duidelijk werd dat jongeren te weinig betrokken waren, zijn aparte Jongerentafels georganiseerd. Ook sluiten jongeren georganiseerd binnen JongRES nu aan bij de brede stuurgroepen van de beide

RES-regio's. In het aparte katern getiteld Proces kunt u lezen wat bij elke processtap aan participatie is gedaan.

Tot oktober 2020 kwam de participatie vooral van belangengroepen, sindsdien worden ook de inwoners van Noord-Holland meer betrokken. En dat participatieproces moet steeds concreter en intensiever worden bij de uitwerking van de zoekgebieden richting RES 2.0. Hierbij worden ook de resultaten van de evaluatie van de communicatie – die we conform de Motie 1-2021 Motie 'Onderzoek informatievoorziening burgers RES' gaan uitvoeren- betrokken.

Na de concept-RES'en zijn rondom specifieke onderwerpen thematafels georganiseerd, met als doel om samen met belanghebbenden, stakeholders en experts dilemma's op te lossen, kansen te benutten en inspiratie op te doen waarmee de RES'en verrijkt kunnen worden. Uit de verschillende thematafels zijn aanbevelingen en handreikingen voortgekomen, zie [Memo \(energieregionnh.nl\)](https://www.energieregionnh.nl).

Over financiële participatie zijn twee thematafels georganiseerd. De resultaten hiervan – o.a. tal van praktijkvoorbeelden - vindt u terug in de [Leidraad Lokaal eigendom in de praktijk](#). De provincie heeft Pels-Rijcken op dit punt ook om advies gevraagd. Dit advies hebt u op 4 maart j.l. ontvangen (zie 1420169/1587422). Conform het advies van Pels Rijcken wordt er nu gewerkt aan een provinciaal beleidskader financiële participatie voor projecten op provinciale grond en projecten waarvoor wij bevoegd gezag zijn. U ontvangt dit beleidskader rond de zomer. Daarnaast inventariseert Berenschot nu bij gemeenten en deelregio's waaraan zij nog behoefte hebben op het gebied van financiële participatie. Dit wordt verwerkt in een ondersteunend document voor de gemeenten. Dat zal onder meer aandacht besteden aan de wijze waarop in het Omgevingsplan een inspanningsverplichting kan worden opgenomen voor financiële participatie.

Data en monitoring

Vanwege het belang om met zoveel partijen op zoveel niveaus tot eenduidige, vergelijkbare, optelbare data te komen, voeren we als provincie de regie hierop. Alle betrokkenen - gemeenten, waterschappen, netbeheerders, Nationaal Programma RES, CBS, Planbureau voor de Leefomgeving en de ministeries - gaan inmiddels steeds meer van dezelfde rekensystematiek en kengetallen uit. Behalve dat we hierop in Noord-Holland de regie voeren, spelen we ook landelijk via het IPO een belangrijke rol op het gebied van energiedata. Met deze ambities sluiten we aan bij de Datastrategie van de provincie.

Bij de RES'en helpt een instrument als de RES-viewer enorm om tot consistentie te komen. Hierin worden de gebiedspaspoorten van de zoekgebieden steeds actueel gehouden. Die laten zien hoe de uitwerking van een zoekgebied ervoor staat.

In de Regionale uitvoeringsprogramma's die opgesteld worden na de RES 1.0 worden nieuwe afspraken gemaakt over de omgang met data en monitoring in het RES-proces.

Gezonde leefomgeving

Het effect van de RES'en op de gezondheid is afgelopen periode steeds hoger op de agenda komen te staan nu de zoekgebieden steeds concreter worden. Hierbij gaat het met name om de effecten van windmolens: geluid, veiligheid en slagschaduw.

De landelijke berekeningsmethodiek voor de geluidsbelasting van windmolens – en daarmee voor de benodigde afstand tot de bebouwing - is vergelijkbaar met de berekeningen van geluid bij verkeerswegen en industrie, waarbij de berekende geluidsbelasting op de gevel als uitgangspunt

wordt gehanteerd. Voor deze geluidsbelasting op de gevel gelden normen waaraan moet worden voldaan. Met deze geluidsnormen en de daarvan afgeleide afstand van windmolens tot de bebouwing, leiden ook de aspecten externe veiligheid en slagschaduw niet tot gezondheidsrisico's, omdat de geluidsnorm de meest kritische is. Er is dus sprake van een eenduidige aanpak waarbij iedereen op dezelfde manier wordt beschermd.

In samenwerking met het provinciale programma Gezonde Leefomgeving wordt ingezet op het versterken van onze samenwerking met organisaties die onderzoek doen naar de gezondheidsaspecten, zoals het RIVM en de GGD's. We agenderen het belang van meer onderzoek via het IPO bij de Rijksoverheid.

Tot slot zijn we als partner in de RES-samenwerking in gesprek gegaan met bezorgde bewoners en groepen zoals Windalarm die zich expliciet tot de provincie richten. Gezien de verantwoordelijkheid van de gemeenten voor de participatie, is het logisch dat dit soort gesprekken met name door de gemeenten worden gevoerd.

Netimpact

Liander is van het begin af aan bij beide RES'en betrokken en heeft voor beide een netimpactanalyse van de RES 1.0 gemaakt, zie de bijlagen Netimpact.

Het elektriciteitsnet staat enorm onder druk en de verzwaring van de netinfrastructuur is een ruimtelijke opgave. De provincie trekt daarom samen op met Liander. De provincie wil – en Liander steunt dat – meer regie op de regionale programmering van de energie-infrastructuur.

De druk op de elektriciteitsinfrastructuur wordt niet alleen veroorzaakt door de toename van zon en wind, maar ook door de grote toename van de vraag naar elektriciteit.

De belangrijkste conclusies van de netimpact-analyses zijn:

- De sterke focus op zon (in plaats van wind) vraagt veel extra netcapaciteit. Het gaat hierbij niet alleen om grote decentrale zonneparken, maar ook om zon op daken;
- In Noord-Holland Noord is de capaciteit van het net niet voldoende om alle zoekgebieden te kunnen aansluiten. Aanvullende maatregelen zijn noodzakelijk. Bijvoorbeeld het combineren van wind en zon;
- In Noord-Holland Zuid is er wel voldoende capaciteit om de zoekgebieden te kunnen aansluiten, maar staat het netwerk onder druk door de toenemende vraag naar elektriciteit;
- Verzwaring van de netinfrastructuur vergt langdurige ruimtelijke procedures en bovendien ervaart Liander beperkingen door het gebrek aan technisch personeel.

De provincie zet erop in om het aantal knelpunten te verminderen door samen met Liander en de andere partijen tot een regionale programmering te komen, conform de uitvoeringsstrategie voor de energie-infrastructuur.⁴

Regionale Structuur Warmte

De Regionale Structuur Warmte (RSW) brengt de warmtevraag, de belangrijkste bestaande warmtebronnen en de warmte-infra in beeld. De RSW bevat ook een aantal basis-afspraken voor de verdere samenwerking tussen de partijen. In beide RES-regio's is sinds de concept-RES veel gebeurd om de RSW's verder te brengen. Het resultaat vindt u in de beide RES'en 1.0. in hoofdstuk 3. Het echte werk moet – zoals bekend – straks gebeuren in de de Transitievisies Warmte van de

⁴ Zie Bouwstenen adaptieve uitvoeringsstrategie energie-infrastructuur 2020-2024, besproken in de Commissie RWK op 23 november 2020 (1434025/1515518).

gemeenten die in 2021 gereed moeten zijn, de Wijkuitvoeringsplannen en de concrete projecten. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van de inzichten en afspraken uit de RSW's.

Appreciatie

De beide RES'en tezamen resulteren in een substantieel bod van 6,3 TWh dat recht doet aan het verbruik en de potentie van de beide regio's. Dit is een bod om trots op te zijn.

Er resteren nog zoekgebieden die overlap hebben met de provinciale beschermingsregimes. De provincie is nauw betrokken bij de verdere uitwerking van deze zoekgebieden. We vertrouwen er daarom op, ook gelet op de samenwerking tot dusver, dat we er met de gemeenten uitkomen en recht kunnen doen aan de bovenregionale waarden.

Op het punt van ruimtelijke kwaliteit en –samenhang is veel vooruitgang geboekt. Er is nu o.a. minder versnippering en meer concentratie in die gebieden die grootschalige ontwikkelingen het beste kunnen dragen, zij het dat op dit punt ruimtelijk gezien waarschijnlijk wel wat meer mogelijk was geweest. Maar we hebben ook met elkaar afgesproken dat draagvlak in deze het zwaarste moet wegen.

Op het vlak van participatie is zo ongeveer alles uit de kast gehaald wat mogelijk was. Wel is het zo dat individuele burgers met name vanaf vorig najaar zijn aangehaakt. Dit betekent dat zij nauw betrokken moeten worden bij de verdere uitwerking van de zoekgebieden. Dit kan afgesproken worden in de regionale uitvoeringsprogramma's, net als inspanningsverplichtingen voor initiatiefnemers op het gebied van financiële participatie.

In NHN passen niet alle zoekgebieden op het al erg volle elektriciteitsnet. In NHZ is het vooral de energievraag die tot knelpunten leidt. Het is dus heel belangrijk om tot een regionale programmering van de netverzwaring te komen. Wij zijn verheugd dat Liander ook vindt dat de provincie hierop de regie moet voeren.

Veelbelovend is dat er in de Regionale Structuurvisies Warmte ook al afspraken zijn gemaakt over de verdere samenwerking van de gemeenten onderling.

Vanwege bovenstaande punten leggen GS de beide RES'en met positief advies voor aan Provinciale Staten.

5. Financiering en communicatie

Kosten RES-proces

Het budget voor het regionale RES-proces en de ondersteuning door de programmaorganisatie van de beide RES'en is tot de RES 1.0 geborgd door landelijke, provinciale en gemeentelijke bijdragen.

Het totale budget voor de periode 01/01/2019 – 01/07/2021 bedroeg €5.561.500,-, waarvan €3.050.000,- uit de reserve Energietransitie van PNH en €2.511.500,- uit decentrale en gemeentelijke bijdragen.

Het is de wens van de betrokken overheden om de regionale ondersteuningsstructuur voor de RES'en voort te zetten tot aan 2025, met een tussentijdse evaluatie in 2023. De invulling hiervan is mede afhankelijk van een rijksbijdrage voor het vervolgproces. Een besluit over een rijksbijdrage is aan het nieuwe kabinet en wordt niet eerder dan in de tweede helft van 2021 verwacht. De provincie heeft, samen met de gemeenten en de waterschappen, hiervoor een overbruggingsplan opgesteld voor de periode 01/07/2021 – 01/01/2022.

Bij de regionale uitvoerings-programma's wordt een dekkingsvoorstel opgenomen. Eind 2021 wordt een besluit genomen over deze regionale uitvoeringsprogramma's. (Zie [hier](#) het bericht van NP RES over de brief aan de Tweede Kamer over de continuering van de ondersteuning van het RES-proces).

Extra uitvoeringslasten

Voor de uitvoering van het Klimaatakkoord hebben gemeenten, provincies en waterschappen de komende drie jaar 1,8 miljard euro nodig. Dat adviseert de Raad voor het Openbaar Bestuur in het advies *Van Parijs naar praktijk*. De uitvoeringslasten voor de provincies komen neer op circa € 37,5 miljoen per jaar. Een besluit hierover is aan het nieuwe kabinet en wordt niet eerder dan in de tweede helft van 2021 verwacht. (De link naar het ROB-advies vindt u [hier](#).)

Communicatie

De websites en nieuwsbrieven van de energieregio's NHN en NHZ zijn het centrale communicatiemiddel. Op deze websites zijn alle documenten gepubliceerd, waaronder de startnotities, fotodocumenten, scenario's, concept-RES'en en de Reactienota's. U kunt hiervan kennis nemen via: www.energieregionhn.nl en www.energieregionhz.nl. Op deze websites zijn ook de RES'en 1.0 op 21 april 2021 openbaar gemaakt en gepubliceerd. U kunt zich via deze websites ook inschrijven voor de nieuwsbrieven van [NHN](#) en [NHZ](#).

Op 21 april (NHN) en 28 april (NHZ) zijn er brede (online) informatiebijeenkomsten voor een ieder. Tijdens deze bijeenkomsten wordt een toelichting gegeven op de RES'en 1.0. Middels kennisgevingen en artikelen in alle huis-aan-huisbladen en social media is getracht iedereen te bereiken.

Specifiek voor volksvertegenwoordigers is er een online Reflectiebijeenkomst op 19 mei. Voor Provinciale Staten is er daarnaast een technische briefing op 31 mei.

6. Overige relevante informatie

Juridische status RES: De RES is een strategische verkenning. De opgaven en ambities in de RES krijgen juridische status in de verankering in het instrumentarium van de Wet ruimtelijke ordening of Omgevingswet, zoals structuur- of omgevingsvisies, omgevingsplannen en programma's. Door bestuurlijke vaststelling van de RES 1.0 door de gemeenteraden, Provinciale Staten en algemene besturen van de waterschappen is de RES 1.0 bestuurlijk bindend. Dat betekent dat het bindend is voor de instantie die het vaststelt. Een ander kan er geen juridische rechten of plichten aan ontleen. Dat kan pas indien het geformaliseerd wordt door middel van het ruimtelijk instrumentarium. Bij de provincie is dit de OV NH 2022 die momenteel ter inzage ligt. Er is daarom geen mogelijkheid van bezwaar en beroep bij RES 1.0.

MER-plicht: de RES'en zijn niet plan-m.e.r.-plichtig op grond van het Nederlandse recht. Er is nog geen jurisprudentie of de RES'en op grond van de Richtlijn Europese Strategische Milieu Beoordeling (SMB-Richtlijn) m.e.r.-plichtig zijn. Daarom hebben de Noord-Hollandse energieregio's deelgenomen aan een landelijke pilot en is op basis van de concept-RES'en advies gevraagd aan de 'Commissie voor de MER', om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de vereisten van een plan-mer, zonder deze formeel te doen. In de katernen 'MER en milieueffecten' wordt hierop dieper ingegaan.

Verdrag van Aarhus: er is geen jurisprudentie wat betreft de inspraakverplichtingen voor de RES'en volgens van het Verdrag van Aarhus. In het katern 'RES-proces: van startnotitie tot RES 1.0' is beschreven wanneer en op welke manier participatie is georganiseerd tijdens de RES-processen en hoe hierbij zo veel mogelijk "Aarhusproof" is gehandeld.

7. Proces en procedure

Hoe verder na het besluit van Provinciale Staten over de RES'en 1.0

U neemt een besluit over de RES'en 1.0. De katernen⁵ geven achtergrondinformatie, hierover vindt geen besluitvorming plaats.

Moties en amendementen die betrekking hebben op specifieke zoekgebieden, worden meegenomen in de verdere uitwerking van die zoekgebieden, in de kaarten van de [online RES-viewer](#) verwerkt en ook in de gebiedspaspoorten van de betreffende zoekgebieden (deze zijn in te zien in de RES-viewer). De OV NH 2022 gaat uit van de kaarten met de daarin opgenomen zoekgebieden vastgelegd in de RES'en 1.0. Deze kaarten worden niet gewijzigd behoudens het verbeteren van eventuele fouten en onnauwkeurigheden.⁶

Wijzigingen in de RES-documenten zelf kunnen zoals aangegeven niet eerder dan in de RES 2.0 worden verwerkt. De RES'en 1.0 worden op 9 juli 2021, samen met eventuele moties en amendementen, aangeboden aan het Nationaal Programma RES en het Planbureau voor de Leefomgeving voor doorrekening.

Daarnaast worden regionale uitvoeringsprogramma's opgesteld. Na de zomer kunnen de volksvertegenwoordigers aangeven hoe zij hierbij betrokken willen zijn en wat zij verder van belang vinden. In de regionale uitvoeringsprogramma's worden vastgelegd:

- regionale samenwerkingsafspraken met betrekking tot:
 - o De uitwerking van de zoekgebieden voor zon en wind;
 - o de uitwerking van de Regionale Structuur Warmte;
- afspraken, kaders en aanpak voor het proces naar de RES 2.0;
- afspraken m.b.t. data en monitoring;
- afspraken over inzet en verdeling van capaciteit en uitvoeringsbudget.

Voor de RES'en geldt landelijk de volgende tijdslijn:

- 1 juli 2021 opleveren vastgestelde RES 1.0
- 1 juli 2023 opleveren RES 2.0, tussentijds ijkmoment van de RES
- 1 januari 2025 omgevingsvergunningen zon- en windprojecten zijn verleend
- 1 juli 2025 opleveren RES 3.0, tussentijds ijkmoment van de RES
- 1 januari 2030 35 TWh hernieuwbare elektriciteit op land gerealiseerd.

⁵ Katernen zijn: Netimpact; Thematafels; Rollen, beleidskaders en instrumenten overheden; RES-proces, van startnotitie tot RES 1.0; Innovatie; MER en milieueffecten; Energie-infrastructuur.

⁶ Eén zo'n onnauwkeurigheid is reeds aan het licht gekomen. De gemeente Amsterdam heeft per abuis woonboten niet als woonbestemming aangemerkt waardoor windzoekgebieden niet op voldoende afstand blijven. De kaarten worden hierop aangepast.

8. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 11 mei 2021;

besluiten:

1. de RES 1.0 NHN en de RES 1.0 NHZ vast te stellen met als belangrijkste punten:

- de ambitie van de regio Noord-Holland Noord van 3,6 TWh wordt als uitgangspunt gehanteerd voor opwekking in 2030 in de regio Noord-Holland Noord, en daarmee wordt bijgedragen aan de landelijke opgave van 35 TWh hernieuwbare energie in 2030;
- GS en de gemeenten van de deelregio's West-Friesland en Kop van Noord-Holland zetten in op het door het Rijk mogelijk maken van het plan Duurzaam Leefbaar (Wieringerhoek);
- de ambitie van de regio Noord-Holland Zuid van 2,7 TWh wordt als uitgangspunt gehanteerd voor opwekking in 2030 in de regio Noord-Holland Zuid, en daarmee wordt bijgedragen aan de landelijke opgave van 35 TWh hernieuwbare energie in 2030;
- de kaarten met zoekgebieden voor opwekking van grootschalige wind- en zonne-energie van de RES 1.0 zijn leidend voor wind op land in het kader van de Omgevingsverordening NH2022.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier